Utviklingen i Irak og veien videre

Taler	Dato	Sted
Jan Petersen	23 november 2004	Stortinget

Omstendigheter
Utenriksministerens redegjørelse

President,

Sikkerhetssituasjonen i Irak er dessverre ikke blitt bedre siden min forrige redegjørelse 14. juni i år. På tross av de betydelige militære ressurser som settes inn, kan situasjonen i deler av landet ikke sies å være under kontroll. Jeg tenker da særlig på:

den vedvarende og omfattende voldsbruken mot både irakiske sikkerhetsstyrker og den flernasjonale styrken, de hyppige terroraksjonene mot politiske og sivile irakiske mål, de gjentatte bortføringer og bestialske drap på utlendinger, herunder internasjonale hjelpearbeidere.

På tross av denne svært vanskelige sikkerhetssituasjonen står den irakiske interimsregjeringen fast ved at det er ikke noe alternativ til den kursen den har staket ut. Den fastholder at veien mot økt stabilitet går gjennom en politisk prosess basert på demokratiske verdier. I dette arbeidet støttes interimsregjeringen av de ulike irakiske befolkningsgruppene og det internasjonale samfunn, med FN i spissen.

Verdenssamfunnet har et medansvar for den videre utvikling i Irak. Derfor er det regjeringens oppfatning at vi fortsatt skal bidra.

At vi i fellesskap lykkes med disse anstrengelsene, er helt avgjørende for den irakiske befolkningens fremtid. Utviklingen i Irak vil også være av stor betydning for nabolandene og stabiliteten i regionen.

Sikkerhetsrådet har gjort bindende vedtak som pålegger oss alle et ansvar for

Iraks videre utvikling. Det er ikke nok å si hva vi har vært - eller er - imot. Vi må også si hva vi er for, hva vi kan og bør gjøre.

La meg allikevel minne om regjeringens klare og entydige holdning til de nøkkelspørsmål det internasjonale samfunn sto overfor i mars i fjor før invasjonen i Irak:

For det første: På tross av at Irak klart hadde misligholdt resolusjon 1441, mente regjeringen at FNs våpeninspektører skulle få fortsette sitt arbeid. De hadde gjort fremgang, og vi mente at det burde utarbeides et konkret arbeidsprogram med stramme, men oppnåelige tidsfrister. For det andre mente Regjeringen at det ikke forelå et tilstrekkelig folkerettslig grunnlag for å gå til militær aksjon mot Irak. Et nytt vedtak om dette i FNs Sikkerhetsråd ville vært nødvendig.

Eller som Statsministeren sa i Stortinget 21. mars 2003 da Irak-krigen var inne i sitt andre døgn:

"Vi har ønsket å løse Irak-konflikten på fredelig vis. Nå blir den gjort opp med militære midler. Å vinne krigen, er én ting. Noe helt annet er å vinne freden etterpå".

Dette var regjeringens analyse av situasjonen den gang. Tiden etterpå, blant annet det vi nå vet om manglende masseødeleggelsesvåpen, har bekreftet riktigheten av regjeringens holdning.

President,

Fokus har også vært på om håndteringen etter invasjonen har vært riktig. Også her er det nå klart at mye kunne vært gjort annerledes. Jeg viste eksempelvis i min tale i Oslo Militære Samfund 4. oktober d.å. til at fangebehandlingen i Abu Ghraib var opprørende og ødeleggende. Nye fjernsynsbilder, denne gang fra Fallujah, viser opprørende handlinger ved amerikanske soldater. Genève-konvensjonene gjelder og må respekteres i Irak. Brudd på disse må etterforskes, og de skyldige må stilles til ansvar.

Det var neppe klokt at så mange tidligere medlemmer av Baath-partiet ble utelukket fra samfunnslivet, og at den irakiske hæren og det irakiske politiet ble oppløst.

De overgrep som er begått - og de feilvurderinger som er gjort - har bidratt til å gjøre gjenoppbyggingen vanskeligere. Men den sentrale problemstilling nå blir allikevel: Hva gjør vi for å bidra til å bringe utviklingen i Irak inn på et riktig spor?

Despoten Saddam Hussein og hans tyranni er en saga blott. Irak har fått en interimsregjering som har gjort det klart at dens fremtidige grunnlag vil være folkestyret. Denne regjeringen har Sikkerhetsrådets enstemmige støtte som et representativt og legitimt midlertidig styre, i påvente av gjennomføringen av de planlagte valgene.

Irak trenger bistand til stabilisering og gjenoppbygging; - for å få fred og sikkerhet for sin befolkning; - for å utvikle et demokratisk styresett. Det er vårt felles ansvar å bidra til dette.

Grunnlaget for en slik felles innsats er FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1546 av 8. juni 2004. Resolusjonen trekker opp rammene for en bred internasjonal tilnærming for å legge forholdene til rette for overgangen til en demokratisk valgt regjering; - det irakiske folkets frie utøvelse av selvbestemmelsesretten, og full råderett over egne ressurser. Resolusjonen slår samtidig fast at internasjonal støtte til gjenopprettelse av stabilitet og sikkerhet er avgjørende for det irakiske folk og for mulighetene til å gjennomføre de uttalte målsettinger.

Dette er bakgrunnen for Sikkerhetsrådets anmodning til NATO og andre regionale organisasjoner om å bistå den irakiske interimsregjeringen. En tilsvarende anmodning ble fremsatt direkte av interimsregjeringen i forbindelse med NATOs toppmøte i Istanbul i juni. Det fant da også sted et særskilt møte mellom irakiske myndighetsrepresentanter og NATO-landenes utenriksministre hvor irakerne konkretiserte anmodningen.

Henvendelsen til NATO fra FNs Sikkerhetsråd og den irakiske regjeringen rokker imidlertid ikke ved at det grunnleggende ansvar for sikkerheten må ligge hos irakiske myndigheter. Samtidig må det internasjonale samfunn ta sin del av ansvaret, og videreføre sin innsats for å stabilisere situasjonen i Irak.

Det har vært Regjeringens konsekvente linje å bidra aktivt til dette. Den linjen vil vi videreføre. Norge har konsekvent fulgt FN-sporet både før og etter krigen.

Målet er som sagt å bidra til å skape et stabilt, demokratisk Irak.

I den forbindelse står vi overfor tre hovedutfordringer:

For det første å bidra til bedre sikkerhet og økt stabilitet i alle deler av landet. Vi får ingen positiv utvikling i Irak uten økt sikkerhet. For det andre å styrke den demokratiske politiske prosessen, - en prosess hvor gjennomføring av valgene i januar neste år vil være en milepæl. Vi får ingen bred og stabil utvikling i landet uten styrket legitimitet for det irakiske styret. For det tredje å legge til rette for og etablere rammebetingelser for en økonomisk utvikling av landet. Gjenoppbygging og revitalisering av økonomien er også en forutsetning for en positiv utvikling i Irak. Med sine naturressurser har Irak gode forutsetninger for på sikt å klare seg uten internasjonal utviklingsbistand. Norge har derfor ingen planer om langsiktig bistand til Irak.

I det følgende vil jeg drøfte disse tre dimensjonene. Jeg vil også komme med noen vurderinger når det gjelder utviklingen i andre deler av Midtøsten.

President,

Det primære, umiddelbare målet for de irakiske styresmakter og det internasjonale samfunn er å skape økt sikkerhet og stabilitet i alle deler av Irak. Å skape trygge forhold for befolkningen er en avgjørende forutsetning for gjennomføring av de demokratiske politiske prosesser og for landets økonomiske og sosiale utvikling.

Som det fremgår av nyhetsmeldinger har en norskfinansiert undersøkelse i regi av UNDP og FAFO konkludert med at det er et alarmerende høyt nivå av akutt feilernæring blant barn i deler av landet. Dette understreker etter regjeringens syn ytterligere behovet for sikkerhet og stabilitet i Irak.

Dessverre har det vist seg ytterst vanskelig å stabilisere forholdene i landet. De hyppige og ødeleggende angrep fra opprørstyrkene vedvarer. Det internasjonale samfunn må være klar i sin avstandstagen fra disse angrepene. De skaper lidelser for befolkningen og setter den politiske prosessen i fare. Disse terrorhandlingene er også bakgrunnen for at statsminister Iyad Allawi 7. november i år erklærte unntakstilstand i 60 dager. Skal valgene kunne avholdes som planlagt i januar, med den nødvendige politiske legitimitet, må befolkningen gis et minimum av

trygghet og sikkerhet.

Sikkerhetsutfordringene er særlig store i det såkalte sunni-triangelet rundt Bagdad, slik som i byene Fallujah og Samarra. Situasjonen i denne delen av Irak har lenge utgjort en svært alvorlig utfordring for den irakiske interimsregjeringen og for den flernasjonale styrken. Situasjonen i Fallujah utgjorde også en direkte trussel mot den politiske prosessen i landet.

Dette var bakgrunnen for den militære aksjonen som ble iverksatt 8. november d.å. for å oppnå kontroll over byen og de omkringliggende områder. Aksjonen ble utført i nært samarbeid med irakiske sikkerhetsstyrker, og ble innledet først etter at statsminister Allawi hadde gitt klarsignal.

Selv om den flernasjonale styrken nå har tatt militær kontroll over Fallujah, ser vi samtidig at uroen har spredt seg til andre deler av regionen. Den sikkerhetsmessige situasjonen er fortsatt ikke under kontroll.

President,

Opprørsgruppene bak de voldelige aksjonene er sammensatte og uensartete, men domineres av sunni-arabere, som spiller på misnøye i denne delen av befolkningen. Sunni-befolkningen har i meget lang tid hatt en uforholdsmessig sterk kontroll over Iraks politiske kurs, og denne trues nå av en jevnere fordeling av makten. Tidligere medlemmer av Baath-partiet er særlig aktive. Også andre, islamistiske grupper, herunder nettverket til al-Zarkawi, som synes å ha bånd til al-Qaida, er svært godt organisert og antas å stå bak en rekke angrep.

Dessverre må vi forvente at disse grupperingene vil søke å fortsette voldshandlingene. Av politiske og andre årsaker ser de seg øyensynlig tjent med at den irakiske interimsregjeringen ikke skal lykkes i den politiske prosessen som er i gang. Å skape kaos og frykt, - å skremme irakerne fra å engasjere seg i den politiske prosessen og i gjenoppbyggingen av viktige nasjonale institusjoner - synes å være deres siktemål. Angrepene mot irakiske politistasjoner og rekrutteringssentra for de irakiske sikkerhetsstyrkene må ses i en slik sammenheng.

Det synes også å være et mål for opprørsgruppene gjennom terror og voldshandlinger å skremme internasjonale organisasjoner, frivillige

organisasjoner og næringsdrivende fra å engasjere seg i Irak. Lykkes de, vil det utvilsomt ha tilsvarende negativ virkning på utviklingen i landet.

Konfliktbildet i Irak er imidlertid ikke ensartet. Situasjonen er roligere i de shia-dominerte områder i sør og i de kurdiske områder i nord, selv om vi har sett en økning i voldshandlingene først og fremst ved byen Mosul. Det er viktig at disse områdene forblir stabile. Vi kan ellers lett komme i en situasjon hvor utviklingen i Irak går i retning av økende intern fragmentering - som i sin tur vil kunne resultere i regional destabilisering.

En av årsakene til den mer stabile situasjonen nord i landet er nok at den irakiske interimsregjeringen ikke har utfordret kurdernes særrettigheter. Her har statsminister Allawi utvist politisk klokskap. Samtidig er det viktig at kurderne og deres rettigheter også ivaretas i den nye irakiske grunnloven som utformes neste år.

President,

Kjernen i de virkemidler man har for å bekjempe terrorhandlinger og stabilisere sikkerhetssituasjonen, er den flernasjonale styrken. Den teller i dag omlag 150.000 personer, hvorav amerikanske styrker utgjør hoveddelen.

Selv om flere enn tretti land bidrar til denne styrken, er det ingen tvil om at USA, og i en viss grad Storbritannia, fortsatt vil måtte stå for hovedtyngden av den flernasjonale militære innsatsen i Irak. Land som Tyskland og Frankrike ønsker ikke å engasjere seg militært og heller ingen andre land synes å være villig til å påta seg en større rolle.

Krigen i Irak var et sentralt tema i den amerikanske presidentvalgkampen. Gjenvalget av president George W. Bush 2. november d.å. må derfor også sees som et uttrykk for støtte i den amerikanske befolkningen til en videreføring av den sittende administrasjonens Irak-politikk. Samtidig vet vi at det er en erklært amerikansk målsetting å bygge ned det omfattende amerikanske militære nærværet så snart tiden er inne for det.

På sikt vil det derfor være avgjørende at irakerne selv blir i stand til å ivareta sin egen sikkerhet. Dette vil også være viktig for å styrke regjeringens legitimitet hos befolkningen. Den regjeringen som vil bli innsatt etter valgene i januar har

imidlertid i første omgang ikke noe valg: Den vil måtte anmode om et fortsatt internasjonalt militært nærvær for å ivareta sikkerheten i landet. FNs Sikkerhetsråd oppfordret i resolusjon 1546 av 8. juni d.å. til internasjonal støtte for å gjenopprette sikkerhet og stabilitet i landet.

Det er i denne sammenheng vi må se vedtaket på NATOs toppmøte i Istanbul i juni år om å bidra til opplæringen av de irakiske sikkerhetsstyrker.

NATOs råd vedtok enstemmig 17. november i år operasjonsplanen for et NATO-ledet treningsoppdrag i Irak. Det legges opp til en NATO-styrke på rundt 1700 personer, hvorav vel 300 vil stå for selve opplæringen. Den øvrige delen av styrken vil blant annet ivareta funksjoner knyttet til hovedkvarter, transport, logistikk og beskyttelse av faste installasjoner og NATO-personell. Den mer overordnede sikkerheten i Irak vil - som nå - bli ivaretatt av den flernasjonale styrken.

I tillegg til selve opplæringen i Irak vil NATO også forestå opplæring av irakiske sikkerhetsstyrker utenfor Irak. Det legges opp til at trening og opplæring av ledere på høyt nivå og mellomnivå skal kunne skje ved allierte treningsinstitusjoner, herunder ved NATO-senteret på Jåttå utenfor Stavanger. Det første kurset ble gjennomført i begynnelsen av november d.å.

Det er viktig at NATO lykkes i å utføre den oppgaven alliansen har påtatt seg i Irak. Nato-styrken må holde seg til sitt mandat, det vil si å forestå opplæring og ikke ta del i kamphandlingene. Regjeringen legger vekt på at det ikke finner sted noen glidende utvidelse av NATOs engasjement. Dette er ivaretatt ved at operasjonsplanen begrenser NATOs innsats til opplæring, innenfor et avgrenset treningssenter med nødvendige støttefunksjoner.

Sikkerhetsopplegget for NATO-styrken vil bli en særlig utfordring. Det er derfor viktig at vi holder fast ved at det er den flernasjonale styrken som har hovedansvaret for sikkerheten.

Også EU har tilbudt seg å bidra blant annet til opplæring av irakisk politi. En ekspertgruppe vil bli sendt til Irak for å vurdere dette.

President,

Når det gjelder Norges militære engasjement i Irak, deltar vi i dag med inntil 10 stabsoffiserer i britisk og polsk sektor. Regjeringen har tidligere besluttet, med forankring i Stortingets organer, å bidra med et mindre antall militært personell til gjenoppbygging av det irakiske forsvar innenfor rammen av den internasjonale stabiliseringsstyrken. Dette har regjeringen foreløpig valgt å legge til side og vurderer nå om man i stedet skal bidra til NATOs treningsoppdrag i Irak med et mindre antall instruktører.

Fra norsk side tar vi alle nødvendige forholdsregler for å beskytte vårt personell, og vi har også et tett og nært samarbeid med våre øvrige allierte.

I tillegg til stabsoffiserene og eventuelt bidraget til militær opplæring inne i Irak, kommer som sagt opplæring av irakiske militære på Jåttå. Videre har vi fra norsk side fremsatt et tilbud til den irakiske interimsregjeringen om å bistå med opplæring av høyere irakiske politioffiserer i Norge. Dette er basert på de positive erfaringer vi har hatt med tilsvarende opplæringsprogrammer for politioffiserer på Balkan og nå i Afghanistan.

Går alt etter planen vil den første gruppen av irakiske politioffiserer ankomme på nyåret. I alt tar vi sikte på å gjennomføre fire kurs.

President,

Varig sikkerhet og stabilitet kan ikke oppnås med militære tiltak alene. Den politiske prosessen, både i Irak og i forhold til nabolandene, er derfor en svært viktig del av arbeidet med å bidra tl stabilitet i Irak.

Maktoverdragelsen til den irakiske interimsregjeringen i juni d.å. og avholdelsen av den nasjonale samlingskongressen i august, var viktige skritt på vei mot et demokratisk styresett basert på rettsstatsprinsipper. Til tross for den meget vanskelige sikkerhetssituasjonen, har man til nå klart å følge fremdriftsplanen for etablering av legitime styringsstrukturer, - slik dette er forutsatt av FNs Sikkerhetsråd.

Det er svært viktig at fremdriften opprettholdes i månedene som kommer. Neste milepæl er avviklingen av valg til ny nasjonalforsamling som etter planen skal gjennomføres innen utgangen av januar neste år. Nasjonalforsamlingen vil ha som en av sine viktigste oppgaver å utarbeide en grunnlov som skal legges til

grunn for valg av en ny regjering innen utgangen av 2005.

Det er en forutsetning for at regjeringen skal få den nødvendige legitimitet at det blir bred oppslutning om valgprosessen.

Det er mange dårlige nyheter fra Irak, men det er også viktig å løfte frem de positive utviklingstrekk som finnes. Oppløftende signaler har i den senere tid kommet fra shiamuslimske ledere som storayatollah Ali al-Sistani, som har gitt demokratiseringsprosessen sin fulle støtte. Dessuten har Moqtada al-Sadr, den radikale lederen av den shiamuslimske Mahdi-militsen, kommet med mer forsonlige signaler - etter lang tids væpnet motstand.

Fra kurdisk hold ser det ut til at valgene vil få bred tilslutning. Et føderalt, samlet Irak - med legitimt styre - vil også for denne gruppen være en positiv utvikling.
Det er nå svært viktig at også befolkningen i de sunni-dominerte områdene ser verdien av å engasjere seg i de forestående valgene. De arabiske sunnimuslimene utgjør omlag en femtedel av befolkningen i Irak, og deres oppslutning om valget vil derfor være av vesentlig betydning for hvorledes resultatet vurderes. Manglende deltakelse fra deres side i valgprosessen og i det fremtidige styret vil kunne bidra til å svekke det.

FN vil ha en sentral rolle for å sikre at valgene - så langt som mulig - gjennomføres etter aksepterte internasjonale standarder. Dessverre hemmer den utrygge sikkerhetssituasjonen også FNs muligheter til å bistå aktivt i valgforberedelsene. Antallet valgeksperter fra FNs side er nylig økt til 25, og det legges opp til en ytterligere forsterkning i desember. Det meste av valgforberedelsene gjøres av irakiske myndigheter, som til gjengjeld har høstet anerkjennelse fra FN for sitt arbeid.

En styrket rolle for FN er som sagt helt avhengig av at sikkerhetssituasjonen blir bedret. Det er derfor gledelig at en beskyttelsesstyrke for FN-personell i Irak er i ferd med å komme på plass ved hjelp av militært personell fra Fiji, Georgia og USA.

Også i den tiltakspakke som EU har presentert, inngår forslag om bidrag til FNs beskyttelsesgruppe, i tillegg til ytterligere støtte til valgforberedelsene, deltakelse av valgeksperter og styrket politisk dialog.

Tidsplanen for valgforberedelsene er ambisiøs, men forberedelsene skal i følge valgkommisjonens leder og FNs eksperter være i rute. Dette er imponerende i et land uten demokratiske tradisjoner.

Betydningen av at disse valgforberedelsene er troverdige, kan knapt nok overdrives. Lykkes irakerne med å utvikle landet mot en stabil og demokratisk rettsstat, vil dette kunne få positive ringvirkninger også utover landets grenser.

Et stabilt og forutsigbart Irak er i hele regionens interesse. Det er positivt at det så langt har lyktes å trekke de fleste nabolandene med i et konstruktivt samarbeid om Iraks utvikling. Dette er blant annet siktemålet med konferansen som i dag holdes i Egypt. Det er av stor betydning at Iraks naboland støtter bestrebelsene til statsminister Allawis interimsregjering, og ikke foretar seg noe som kan bidra til å destabilisere situasjonen i regionen.

President,

Det er regjeringens klare holdning at også vi må støtte irakerne i deres anstrengelser for å få kontroll og styring i eget land. Vi må fortsatt gi politisk støtte til interimsregjeringen og dens arbeid. Jeg har forsikret min irakiske kollega, Hoshyar Zebari, om dette, blant annet under mitt møte med ham i New York i slutten av september. Hans hovedbudskap til meg var konsentrert om betydningen av å få gjennomført valgene på en rettferdig og troverdig måte. Hans blikk var rettet fremover, - det samme må vårt være.

Det er ikke tvil om at vår politiske støtte til Irak blir verdsatt på irakisk side. Senest kom dette til uttrykk i et brev av 25. oktober i år fra statsminister Allawi til statsminister Bondevik.

Regjeringen vil blant annet imøtekomme Iraks appell til FN om støtte til valgforberedelsene ved snarest mulig å utbetale 14 millioner kroner av overgangsbistanden til FN, fortrinnsvis for dette formålet.

Tiltak til støtte for oppbyggingen av det irakiske rettsvesenet er bidrag for å styrke demokratiseringen av det irakiske samfunnet. Det er Norges klare holdning at rettsoppgjørene i Irak må skje i samsvar med internasjonale menneskerettigheter og internasjonal strafferett. På dette grunnlag vil vi kunne

vurdere støtte til opplæring i det irakiske rettsvesen.

Så snart sikkerhetssituasjonen gjør det mulig, vil vi gjenåpne vår ambassade i Bagdad. Skal vi kunne yte effektiv økonomisk, politisk og annen støtte til Irak, vil et norsk nærvær i landet være nødvendig. Inntil så kan skje, vil vi styrke vår ambassade i Amman som vil bli sideakkreditert til Irak.

President,

Den prekære situasjonen i Irak utgjør en sikkerhetstrussel for den enkelte irakers liv og velferd. Dette er i seg selv grunn nok til å gjøre det man kan for å bedre situasjonen. Men dertil kommer som sagt at bedret sikkerhet er en forutsetning for den politiske utviklingen i Irak og for den økonomiske gjenoppbyggingen.

De økonomiske problemene er formidable. Etter flere tiår med krig, vanstyre og undertrykking står utfordringene bokstavelig talt i kø. I samme tidsperiode har levestandarden for den jevne iraker falt dramatisk. I følge Verdens matvareprogram (WFP) er en fjerdedel av befolkningen helt avhengig av matrasjoner for å overleve.

På det økonomiske området finnes det likevel visse lyspunkter:

Regjeringen har lyktes i å etablere en stabil nasjonal valuta, inflasjonen er under kontroll, og den økonomiske veksten for 2004 beregnes av Det internasjonale pengefondet (IMF) til å bli betydelig, selv om vi ikke må glemme at utgangspunktet for beregningene er mistrøstige lave.

Noen sentrale rammebetingelser peker altså i riktig retning.

Gjenoppbyggingsbehovene er som sagt enorme. Det samme er kostnadene. Behovet overstiger klart de totalt 33 milliarder amerikanske dollar som det ble gitt tilsagn om under Madrid-konferansen i oktober 2003. Samtidig har landet en utenlandsgjeld som av Det internasjonale pengefondet er beregnet til svimlende 125 milliarder dollar. Denne utenlandsgjelden er det ikke mulig for Irak å betjene. Det er derfor svært viktig at vestlige land og Russland, gjennom Parisklubben, er blitt enige om opp til 80 prosent gjeldslette for Irak. Avtalen legger også rammen for andre kreditorers gjeldslette. Disse har større fordringer på Irak enn landene i Parisklubben.

Behovene er særlig store når det gjelder utbygging av grunnleggende infrastruktur innen elektrisitetsforsyning, vann og kloakk. Videre har interimsregjeringen beregnet at det er behov for om lag 1,6 millioner nye boliger. Med 60 prosent av befolkningen under 25 år, vil boligbehovet bli en stadig større utfordring i tiden fremover. Om ikke denne utfordringen blir møtt på en tilfredsstillende måte, vil den representere nok en kilde til misnøye og sosial uro.

Iraks olje- og gassindustri står for over 90 prosent av landets inntekter. Det er med andre ord av avgjørende betydning å få fortgang i opprustningen av den irakiske petroleumsindustrien. Det er derfor et lyspunkt at på tross av sabotasjeaksjoner og en nedslitt infrastruktur, er produksjonen tilbake på omtrent samme nivå som før krigen, det vil si på omlag 2,5 millioner fat olje i døgnet. Den irakiske regjeringen, basert på beregninger fra Det internasjonale pengefondet, regner med at det vil være mulig å øke produksjonen til omlag 3,5 millioner fat i døgnet i 2005. Betydningen av dette for gjenoppbyggingen av landet, sier seg selv.

President,

Norge har også en rolle å spille i den økonomiske gjenoppbyggingen av Irak, i likhet med våre bidrag til den politiske utviklingen.

Norges samlede innsats i Irak for perioden 2003 til 2006 ligger an til å bli inntil 550 millioner kroner. Hovedtyngden av dette utgjør humanitær bistand med en særlig omfattende innsats i 2003, overgangsbistand og begrenset støtte gjennom globale næringslivsordninger utgjør inntil 40 millioner kroner årlig.

Humanitær bistand utgjør en vesentlig del av den norske innsatsen. Noen eksempler på slik norsk bistand er innsatsen til Norsk Folkehjelp som driver demokratiprosjekter og minerydding i Nord-Irak. Videre er Kirkens Nødhjelp, Redd Barna, Røde Kors og Tromsø mineskadesenter blant organisasjoner som har mottatt støtte til prosjekter innen områder som helse, bistand til flyktninger, vannforsyning, sanitære forhold og minerydding. Vår overgangsbistand på 30 millioner kroner årlig kanaliseres via FNs og Verdensbankens internasjonale Irak-fond. Her vil blant annet støtte til gjennomføringen av de forestående valgene bli finansiert.

I tillegg er det avsatt midler til næringslivstiltak i Irak. Den irakiske interimsregjeringen har tatt initiativ overfor norske myndigheter til et samarbeid på petroleumsområdet. Denne henvendelsen drøftes nå mellom norske og irakiske myndigheter. Hvordan dette kan skje, med utgangspunkt i den olje- og gasskompetanse vi besitter, ser man nå nærmere på. På lengre sikt kan et samarbeid her innebære gode muligheter for norsk oljeindustri og økt handelssamkvem mellom våre to land.

President,

Jeg pekte innledningsvis på at det ville være naturlig å omtale utviklingen i andre deler av Midtøsten i sammenheng med drøftelsen av utviklingen i Irak.

Med president Yassir Arafats bortgang er en æra over. Sammen med Knessets vedtak av statsminister Sharons tilbaketrekkingsplan, har dette skapt en ny situasjon. Fra israelsk og palestinsk side har vi registrert ny vilje til kontakt dem imellom. Fra norsk side har vi hele tiden lagt vekt på at tilbaketrekkingen fra Gaza og fire bosettinger på Vestbredden må koordineres med de palestinske myndigheter. Det er mitt håp at vi nå kan legge grunnlaget for en gjenopptakelse av fredsprosessen.

Med presidentvalget i USA bak oss er det nå viktig at man på amerikansk side engasjerer seg sterkere i arbeidet for å finne en løsning på konflikten. I en telefonsamtale 11. november oppfordret statsminister Bondevik president Bush til å forsterke dette engasjementet.

Vi trenger ingen ny fredsplan. "Veikartet for fred" inneholder alle de nødvendige elementene for en gjennomføring av visjonen om en tostatsløsning. Den israelske tilbaketrekkingen fra Gaza og fire bosettinger på Vestbredden må imidlertid innpasses i denne rammen, slik at det blir et første skritt på veien mot en palestinsk stat.

Nå er det avgjørende å sikre den politiske stabiliteten i Det palestinske området. Arafats etterfølger må velges i henhold til gjeldende lov. Det vil gi det nye palestinske lederskap den nødvendige legitimitet og støtte i befolkningen. Dette har vi lagt vekt på overfor palestinske myndigheter.

Israel sitter imidlertid med nøkkelen til om det overhodet er mulig å gjennomføre et presidentvalg. Hvis et valg skal kunne avholdes må kandidatene gis bevegelsesfrihet i valgkampen, og det må sikres at velgerne når frem til valglokalene. Israel må avstå fra militære operasjoner. Vi har fremmet våre synspunkter på disse spørsmålene overfor Israel.

En positiv økonomisk utvikling i Det palestinske området etter Israels planlagte tilbaketrekking fra Gaza og fire bosettinger på Vestbredden vil være viktig. Jeg har i egenskap av formann for giverlandsorganet AHLC, og i nært samarbeid med den såkalte Kvartetten - FN, USA, Russland og EU - tatt initiativ til et møte for å identifisere hva som må til for å stabilisere den palestinske økonomien. Uten en bedring i økonomien, vil det neppe være mulig å få til en styrking av de politiske prosessene. Stabilisering av den palestinske økonomien vil imidlertid kreve omfattende innrømmelser og tiltak fra israelsk side.

De palestinske myndigheter bærer selvsagt selv et stort ansvar for å få til en positiv politisk og økonomisk utvikling fremover. Det nye palestinske lederskapet må fortsette reformene av sitt styresett i henhold til Veikartet for fred. Viktigst av alt er at palestinske myndigheter gjennomfører gjenstående reformer i politi- og sikkerhetssektoren, og at de klarer å stanse de palestinske angrepene på Israel og israelere.

Det internasjonale samfunn må fortsette sin støtte til palestinerne og gi dem den assistanse de trenger for å gjennomføre disse tiltakene. Fra norsk side støtter vi de palestinske reformene på en rekke områder.

En løsning på den israelsk-palestinske konflikten vil kunne ha positive ringvirkninger i hele regionen. Dette gjelder også for utviklingen i Irak. Fra Regjeringens side vil derfor arbeidet med å bidra til en løsning på Midtøsten-konflikten stå helt sentralt også i tiden som kommer.

President,

Håndteringen av problemene i Irak kan imidlertid ikke avvente eller gjøres betinget av en løsning på de andre deler av Midtøsten-konflikten. Utfordringene i Irak er mange, og de må håndteres nå. De fleste av dem er dessverre også tunge og langvarige.

Vi kan bare lykkes gjennom et nært samarbeid mellom det internasjonale samfunn og irakiske myndigheter. Bare gjennom et effektivt samarbeid mellom sentrale internasjonale aktører kan vi få dette til.

Men irakerne selv må ta hovedansvaret.

Internasjonalt vil FN måtte ta et særlig ansvar for å koordinere innsatsen. Det er bare FN som kan gi dette arbeidet den nødvendige tyngde og legitimitet. Men det er også viktig å videreføre og styrke den løpende politiske dialogen over Atlanteren, og mellom ledende europeiske land. Her ble det lagt et positivt grunnlag under NATOs toppmøte i Istanbul. Fra hver vår side av Atlanteren må vi søke å oppnå en felles forståelse av situasjonen, og av hva som må til for å lykkes i gjenoppbyggingen av Irak.

Norges rolle og bidrag i Irak må også sees i sammenheng med vår øvrige internasjonale innsats. Vi skal bidra, men samtidig må vi ha in mente at vi har besluttet at Afghanistan skal være vårt hovedsatsningsområde i den delen av verden. Dette er i tråd med de vedtak som NATO har fattet, og med regjeringens egne prioriteringer.

Det internasjonale samfunn har alt å tjene på at det nye Irak stabiliseres, at det får et demokratisk legitimt styresett, og at landet blir gjenoppbygd til beste for den irakiske befolkningen. Her skal også Norge bidra.

Kilde
http://odin.dep.no/odinarkiv/norsk/bondevikII/ud/taler/032171-090303/dok-bn.html

Emneoversigt
Irak, Krig, Redegjørelse i Stortinget, Terrorisme, Utenrikspolitikk

URI
https://www.virksommeord.no/tale/utviklingen-i-irak-og-veien-videre